

QO‘L VA OYOQ TRAVMALARINING PSIXOLOGIK OQIBATLARI VA REABILITATSIYA JARAYONIGA TA‘SIRI

Annotatsiya:

Ushbu ilmiy maqola qo‘l va oyoq travmalarining psixologik oqibatlari hamda rehabilitatsiya jarayoniga ta‘sirini o‘rganadi. Travmalar ko‘plab bemorlar uchun jismoniy va ruhiy muammolarni keltirib chiqaradi, shu sababli ularning holati va tiklanish jarayoni diqqat bilan o‘rganilishi zarur. Hozirgi kunda psixologik jihatlarni hisobga oladigan rehabilitatsiya yondashuvlari haqida yetarlicha ma‘lumot yo‘qligi aniqlangan. Ushbu tadqiqotda qo‘l va oyoq travmalaridan qutulish jarayonida psixologik qo‘llab-quvvatlashni ta‘minlash zarurligi ko‘rsatildi. Tadqiqot usuli sifatida 50 nafar bemor bilan so‘rovlar o‘tkazilib, ularning psixologik holatlari, tiklanish jarayoni va qoniqish darajalari o‘rganildi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, psixologik salomatlik va tiklanish natijalari o‘rtasida kuchli bog‘liqlik mavjud. Bemorlar psixologik qo‘llab-quvvatlash olganlarida, tiklanish jarayonlari ancha muvaffaqiyatli o‘tgan. Ushbu tadqiqot natijalari shuni anglatadiki, rehabilitatsiya dasturlarida psixologik jihatlarni inobatga olish bemorlarning umumiy sog‘liq va hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Kelayotgan tadqiqotlar psixologik qo‘llab-quvvatlash va rehabilitatsiya strategiyalari o‘rtasidagi o‘zaro ta‘sirni chuqurroq o‘rganishga qaratilishi zarur.

Kalit so‘zlari:

Qo‘l va oyoq travmalari, psixologik oqibatlar, rehabilitatsiya jarayoni, psixologik qo‘llab-quvvatlash, tiklanish natijalari, jismoniy salomatlik, ruhiy salomatlik.

Information about the authors

Farrux Gafurov Abualievich

PhD, Samarkand davlat tibbiyot universiteti travmatologiya va ortopediya kafedrasida assistenti

Kirish

Umumiy muhokama Qo‘l va oyoq travmalari nafaqat bemorning jismoniy holatini, balki uning ruhiy, ijtimoiy va iqtisodiy hayotini ham chuqur ta‘sir qiladi. Ushbu travmalar bemorlarni kundalik faoliyatlarida cheklab, ularning ish qobiliyati, oilaviy va ijtimoiy munosabatlariga sezilarli salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Masalan, qo‘l travmalari odamning o‘z-o‘ziga xizmat qilish qobiliyatini cheklashi yoki kasbiy faoliyatini bajarishda qiyinchilik tug‘dirishi mumkin. Oyoq travmalari esa yurish, harakatlanish qobiliyatiga ta‘sir qilib, insonni harakatsiz holatga keltirishi va bu bilan ruhiy salomatlikka, ya‘ni xavotir, depressiya va stressga olib kelishi mumkin. Dunyo miqyosida, Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma‘lumotlariga ko‘ra, qo‘l va oyoq travmalari yillik statistikada bemorlarning eng ko‘p shikoyat qiladigan tibbiy muammolari qatorida turadi. Bu ko‘rsatkichlarning o‘sishi ushbu mavzuni chuqur o‘rganishni talab qiladi.

Xususi muhokama va joylashuv Travmalar har bir mamlakatda har xil sabablarga ko‘ra yuzaga keladi. O‘zbekiston sharoitida, avtomobil yo‘l-transport hodisalari, qurilish maydonlarida xavfsizlik qoidalariga rioya qilmaslik va sport jarohatlari qo‘l va oyoq travmalarining eng asosiy sabablaridan biridir. Shuningdek, sportchilar orasida mashg‘ulotlar paytida har xil lat yeyishlar va sinishlar keng

tarqalgan. Bu holat travmalarni mahalliy kontekstda o'rganish va rehabilitatsiya strategiyalarini takomillashtirishga undaydi. Bemorlar o'z vaqtida malakali tibbiy yordam olmagan taqdirda, travma oqibatlari yanada murakkablashib, uzoq muddatli nogironlik va hayot sifatining keskin pasayishiga olib kelishi mumkin. Shuningdek, travmalarni ijtimoiy va madaniy omillar orqali ham o'rganish muhim. Ko'p hollarda travma olgan bemorlar psixologik yordamga muhtoj bo'lib, bu ularga tezroq tiklanishda ko'mak beradi.

Nazariy asoslar Travma va rehabilitatsiya jarayoni tibbiyotning biopsixoiqtisodiy modeli orqali chuqur o'rganiladi. Ushbu model travmadan keyin bemorning faqat jismoniy holatini emas, balki uning psixologik va ijtimoiy ahvolini ham hisobga oladi. Bugungi kunda travmalarni davolashda ushbu modelning qo'llanilishi rehabilitatsiya jarayonini ancha samarali qilishga yordam beradi. Travmadan keyingi stress va depressiyaning ta'siri, motivatsiya darajasining pasayishi, shuningdek, ijtimoiy izolyatsiya holatlarining rehabilitatsiya jarayoniga salbiy ta'sir qilishi haqidagi ilmiy ma'lumotlar o'ta dolzarbdir. Shuningdek, yangi ilmiy tadqiqotlar ko'rsatmoqdaki, travmadan keyingi rehabilitatsiya jarayonida bemorning ruhiy holatini yaxshilash bemorning jismoniy tiklanishiga ham yordam beradi. Ushbu maqolada, nazariy asos sifatida, travmadan keyingi davolash va ruhiy rehabilitatsiya masalalari bo'yicha zamonaviy tadqiqotlar va ilmiy izlanishlar keltiriladi.

Oldingi tadqiqotlarni ko'rib chiqish So'nggi yillarda travma va rehabilitatsiya mavzusida olib borilgan ilmiy izlanishlar soni sezilarli darajada oshgan. Ko'pgina manbalarda bemorlarning jismoniy salomatligi bilan bir qatorda ruhiy tiklanishi ham muhim ekanligi ta'kidlanadi. Xususan, travmadan keyingi stress va depressiyaning bemor tiklanishiga ta'siri bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar bu jarayonning psixologik qo'llab-quvvatlashsiz qiyin kechishini ko'rsatmoqda. Ammo ko'plab tadqiqotlarda aynan psixologik rehabilitatsiya va uning qaysi usullari samaraliroq ekani yetarlicha yoritilmagan. Yana bir muhim masala – travmalar bilan bog'liq tiklanish jarayonida oilaviy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning roli bo'yicha ham izlanishlar yetarlicha emas.

Bo'shliqlar tahlili Hozirgi vaqtda travma va rehabilitatsiya bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar, asosan, bemorning jismoniy tiklanishiga qaratilgan bo'lib, psixologik va ijtimoiy jihatlar yetarli darajada o'rganilmagan. Bu esa muayyan bo'shliqni yuzaga keltiradi. Jumladan, travma olgan bemorlarning ruhiy holatini o'rganish va ularning rehabilitatsiyaga bo'lgan munosabatini chuqur tahlil qilish zarur. Psixologik yordam va motivatsiya usullarini kiritish orqali rehabilitatsiya jarayonini optimallashtirish maqsad qilib qo'yilishi kerak.

Maqsadlar va yangilik Mazkur maqola qo'l va oyoq travmalarining psixologik oqibatlari va rehabilitatsiya jarayonidagi o'rganilmagan jihatlarni chuqur o'rganishga qaratilgan. Maqolaning asosiy maqsadi travmadan keyingi ruhiy va jismoniy tiklanishni yaxshilash uchun samarali rehabilitatsiya strategiyalarini ishlab chiqishdir. Psixologik yordam va motivatsion yondashuvlarning rehabilitatsiyaga ijobiy ta'sirini isbotlash orqali bemorlarga yordam berish – maqolaning yangiligidir. Ushbu izlanish natijalari rehabilitatsiya jarayoniga yangi usullarni kiritishga imkon beradi va klinik amaliyotga yangi qarashlarni olib kiradi.

Kutilayotgan natijalar Tadqiqotning asosiy natijasi travmadan keyingi ruhiy salomatlikni inobatga olgan holda, rehabilitatsiyani tezlashtiruvchi strategiyalarni ishlab chiqishdir. Bu natijalar klinik amaliyotda bemorlarning ruhiy salomatligini yaxshilash orqali umumiy tiklanish jarayonini optimallashtirishga qaratilgan bo'ladi. Bundan tashqari, tadqiqot natijalari psixologik jihatlarni rehabilitatsiya jarayonida inobatga olishning ahamiyatini oshirishga xizmat qiladi va yangi davolash usullarining joriy qilinishiga zamin yaratadi.

Metodologiya

Ushbu maqolada qo'l va oyoq travmalarining psixologik oqibatlari va rehabilitatsiya jarayoniga ta'sirini o'rganish uchun analitik tadqiqot usuli qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida travma olgan bemorlar bilan intervyular o'tkazilib, ularning ruhiy holati va rehabilitatsiyaga munosabati haqida ma'lumotlar to'plandi.

Shuningdek, psixologik reabilitatsiyada qo'llaniladigan metodlar va ruhiy yordam samaradorligini baholash uchun standartlashtirilgan psixologik testlar qo'llanildi. Olingan natijalarni tahlil qilish uchun zamonaviy statistik dasturlar (masalan, SPSS) ishlatilib, bemorlarning psixologik holatini baholash uchun zarur statistik ko'rsatkichlar hisoblandi.

Natijalar va muhokama

Ushbu tadqiqot natijalari qo'l va oyoq travmalarining psixologik oqibatlari va reabilitatsiya jarayonidagi ahamiyatini ko'rsatdi. Tadqiqot jarayonida olingan ma'lumotlar shuni tasdiqladiki, travma olgan bemorlarning psixologik holati ularning reabilitatsiya jarayoniga bevosita ta'sir qiladi. Tadqiqotga jalb etilgan bemorlarning 60% dan ortig'i travma olgandan so'ng psixologik muammolarni, jumladan, depressiya va tashvish hissiyotlarini his qilishlarini bildirdilar. Bu holat bemorlarning motivatsiyasini pasaytirib, reabilitatsiya jarayonini sekinlashtirishiga sabab bo'lishi mumkin. Shuningdek, bemorlarning psixologik holati, ularning ruhiy va jismoniy salomatligiga bog'liq ravishda, qayta tiklanish jarayonini murakkablashtirishi mumkin. Shu bois, travma olgan bemorlarning individual psixologik ehtiyojlarini hisobga olgan holda, reabilitatsiya dasturlarini yaratish zarurligi har qanday davolash jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.

Olingan natijalar asosida, reabilitatsiya jarayonida psixologik yordamning o'rni katta ekanligini ta'kidlash mumkin. Tadqiqot davomida bemorlar o'rtasida kognitiv-behavioral terapiya va stressni boshqarish usullarining samaradorligi tahlil qilindi. Bu metodlar bemorlarning psixologik holatini yaxshilashga, stress darajasini pasaytirishga va ijtimoiy muammolarni hal etishga yordam beradi. O'rganilgan ma'lumotlarga ko'ra, reabilitatsiya jarayonida psixologik yordam ko'rsatish orqali bemorlarning reabilitatsiya jarayonidagi faolligi ortib boradi, bu esa ularning umumiy tiklanish jarayonini tezlashtirish imkonini beradi. Shuningdek, reabilitatsiya dasturlariga psixologik yordamni kiritish bemorlarning ijtimoiy muhitga qaytishiga, o'z-o'zini baholash darajasini oshirishga va umuman hayot sifatini yaxshilashga imkon beradi.

Shuni ta'kidlash joizki, tadqiqot davomida aniqlangan bilim bo'shliqlari mavjud. Xususan, travma olgan bemorlarning psixologik holati va reabilitatsiya jarayoni o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqurroq o'rganish uchun qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazish zarur. Kutilayotgan kelajakdagi tadqiqotlar psixologik, jismoniy va ijtimoiy jihatlarni o'rganish bilan bir qatorda, har bir bemor uchun individual reabilitatsiya dasturini ishlab chiqish va amalga oshirishda o'zgacha yondashuvlar zarurligini ko'rsatadi. Shuningdek, ushbu bilim bo'shliqlari orqali travma olgan bemorlarning ruhiy holatini yaxshilashga qaratilgan yangi yondashuvlarni ishlab chiqish mumkin.

Tadqiqotning nazariy va amaliy jihatlari, shuningdek, kelgusidagi tadqiqotlar uchun bir qator muhim tavsiyalarni taklif etadi. Birinchidan, kelgusi tadqiqotlar psixologik yordamni reabilitatsiya jarayoniga integratsiyalashgan holda amalga oshirilishi kerak. Bu yondashuv bemorlarning tiklanish jarayonida ko'proq muvaffaqiyatga erishish imkonini beradi. Ikkinchidan, reabilitatsiya jarayonida psixologik omillarni hisobga olish, bemorlar uchun individual yondashuvlarni yaratishga yordam beradi va bemorlarning o'zlariga bo'lgan ishonchini oshiradi. Shu sababli, tadqiqotlar davomida psixologik yordam ko'rsatish metodlarini yanada chuqurroq tahlil qilish lozim.

Bundan tashqari, psixologik jihatlarni o'rganish bilan bir qatorda, reabilitatsiya jarayonida jismoniy va ijtimoiy faktorlarni ham inobatga olish zarur. Jismoniy va ruhiy salomatlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tushunish, bemorlarning umumiy tiklanishini ta'minlashga yordam beradi va ularning hayot sifatini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Shunday qilib, kelgusidagi tadqiqotlar psixologik, jismoniy va ijtimoiy jihatlarni o'z ichiga olgan keng qamrovli yondashuvni qo'llashga qaratilgan bo'lishi kerak.

Umuman olganda, ushbu tadqiqot natijalari qo'l va oyoq travmalarining psixologik oqibatlari va reabilitatsiya jarayonida psixologik yordamning ahamiyatini yoritadi. Bu o'z navbatida, bemorlarning tiklanish jarayonini yaxshilash va ularning hayot sifatini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa sifatida, ushbu tadqiqot qo'1 va oyoq travmalarining psixologik oqibatlarini yoritib beradi, ularning bemorlarning reabilitatsiya jarayonlariga ta'sirini ta'kidlaydi. Topilmalar bemorlarning psixologik salomatligi va tiklanish natijalari o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi, bu esa samarali psixologik qo'llab-quvvatlashni ta'minlashni muhimligini anglatadi. Ushbu natijalar reabilitatsiya dasturlariga psixologik baholash va aralashuvlarni kiritish zarurligini ta'kidlaydi, shunda tiklanish jarayonining jismoniy va ruhiy salomatlik jihatlari bir vaqtning o'zida e'tiborga olinadi. Shuningdek, tadqiqot psixologik omillar va reabilitatsiya strategiyalari o'rtasidagi o'zaro ta'sir bo'yicha muhim bilimlar bo'shlig'ini aniqlaydi, bu esa kelajakda tadqiqotlarni psixologik qo'llab-quvvatlashni o'z ichiga olgan maxsus reabilitatsiya yondashuvlarini o'rganishga chaqiradi. Bu bo'shliqlarni bartaraf etish orqali, kelajakdagi tadqiqotlar bemorlarning tiklanish natijalarini va umumiy hayot sifatini yaxshilaydigan kompleks reabilitatsiya ramkalarini rivojlantirishga hissa qo'shishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Бодрова, Р. А., Петрова, Р. В., Делян, А. М., Преображенская, Е. В., Николаев, Н. С., Гумарова, Л. Ш., ... & Камалеева, А. Р. (2023). Современный подход к реабилитации пациентов с переломами костей нижних конечностей. *Физическая и реабилитационная медицина, медицинская реабилитация*, 5(1), 40-51.
2. ТА, О., & LIM, F. V. I. V. REABILITATSIYA VA SPORT TIBBIYOTI. Kamalova, D. (2023). AUTOIMMUN QALQONSIMON BEZ KASALLIKLARINING HOMILAGA TA'SIRI. *Евразийский журнал медицинских и естественных наук*, 3(4), 73-76.
3. Буйлова, Т. В., Бодрова, Р. А., & Петрова, Р. В. (2022). РЕАБИЛИТАЦИОННЫЙ ДИАГНОЗ НА ОСНОВЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ КЛАССИФИКАЦИИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ (МКФ) У ПАЦИЕНТОВ, ПЕРЕНЕСШИХ ЭНДОПРОТЕЗИРОВАНИЕ СУСТАВОВ НИЖНИХ КОНЕЧНОСТЕЙ. *Вестник восстановительной медицины*, 21(2), 17-26.
4. Гафуров, Ф. А., & Кудратов, З. Ш. (2023). ВЛИЯНИЕ МЕЖВЕРТЕЛЬНОЙ ЗАДНЕЙ РОТАЦИОННОЙ ОСТЕОТОМИИ НА РЕЗУЛЬТАТЫ ЛЕЧЕНИЯ БОЛЕЗНИ ПЕРТЕСА. *Научный Фокус*, 1(2), 837-841.
5. Гафуров, Ф. А., & Ходжанов, И. Ю. (2023). БОЛДИРЛАРАРО ДИСТАЛ СИНДЕСМОЗ БОЙЛАМИНИНГ УЗИЛИШИ БИЛАН КЕЧУВЧИ ТЎПИҚЛАР СИНИШЛАРИНИ ЖАРРОХЛИК УСУЛИДА ДАВОЛАШ. *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 6(4), 524-527.
6. Ярматов, Э. И., Гафуров, Ф. А., & Суюнбоев, Б. Ш. (2024). ЛЕЧЕНИЕ БОЛЬНЫХ С ПОВРЕЖДЕНИЯМИ МЕЖБЕРЦОВОГО СИНДЕСМОЗА (ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ). *Научный Фокус*, 1(9), 108-116.
7. Хасанова, Д., & Камалова, Д. (2021). Диагностика аутоиммунного тиреоидита у беременных и изучение исходов родов. *Журнал биомедицины и практики*, 1(3/2), 14-18.
8. Abualievich, G. F., Yunusovich, K. I., & Nuraliyevich, E. S. (2023). ВНУТРИКОСТНЫЙ ОСТЕОСИНТЕЗ ПРИ ПОВРЕЖДЕНИЯХ ДИСТАЛЬНОГО МЕЖБЕРЦОВОГО СИНДЕСМОЗА. *JOURNAL OF BIOMEDICINE AND PRACTICE*, 8(1).
9. ХОДЖАНОВ, И. Ю., & ГАФУРОВ, Ф. А. (2022). УСТРОЙСТВО ДЛЯ ВНУТРИКОСТНОГО ОСТЕОСИНТЕЗА ПРИ ПЕРЕЛОМАХ ЛОДЫЖЕК С РАЗРЫВОМ СВЯЗОК ДИСТАЛЬНОГО МЕЖБЕРЦОВОГО СИНДЕСМОЗА.
10. Ибрагимов, С., Эранов, Н., Эранов, Ш., Жураев, И., Гафуров, Ф., & Холхужаев, Ф. (2021). ТРОЙНАЯ ОСТЕОТОМИЯ ТАЗА ПРИ ЛЕЧЕНИИ ДИСПЛАЗИИ ТАЗОБЕДРЕННОГО СУСТАВА У ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ. *Журнал вестник врача*, 1(2), 36-38.